

Vai ne COVID-19

Ka pō 'e tes täe gou tau la teak 'e vai te'is?

'Amnåk pumue ta, 'e 'ou la teak ne vai te'is, la mata'ua ma pärea 'äe 'e COVID-19 ma a'jeamjeman forås ne 'af'af ta se 'ou kaunohoag ta ma 'e laloag pure'aga.

Ka ma 'on togit se vai ta?

'Ilgå'. Kat 'es togit ra se vai ne COVID-19. Vai 'i säe ofrau se te' ne kainag famori ma le'et ma 'e Niu Siragi la teak 'e vai 'i.

Ka tei ka gou kop la teak 'e vai ta?

Vai te'is la hajasoag hoi'akit la pärea 'äe ma 'ou kaunohoag ta 'e raksa' ne COVID-19 ma 'amis pā a'ne'ne'åk 'äe la teak 'e vai te'is 'e avat ne vai ta la säe ma aier'åk la a 'es'ao'åk. Ka kat fakne'ne' fakfoh 'e ra ne famori kop la teak 'e vai ta

Ka sei ta la pō la teak 'e vai ta?

Vai te'is säe ofrau ma aier'åk se te' ne lelea' ne fau saghul ma on (16yrs) se rere ne noh 'e Niu Siragi la teak 'e vai te'is.

'Eagke'ea ma 'on mamrut ne raksa'at la sok se lä'riri'i ma haharagi 'e rēko vai te'is; 'on hün pau heta 'e rēko iris ne kat seminte fau saghul ma on kat 'es aier'åkiag fak garuet a'sok se maf ne fau te'is.

Se iris ne kat seminte fau saghul ma on 'e ra, räe ne iris noanoa pau la pō 'e COVID-19 ma tä 'otomis garue te'is iof'åk ma is'åk ke se famör mamfua.

Nōnō ka gou garue se ut ne mataꞗ se famör ne sur ma hot 'e 'os matanitū ta ne garue se MIQ, tei ka iris 'atakoa ne noh ag'esea ma gou la aier'āk la teak 'e vāi ta?

'O. Vāi ta säe se te' ne iris ne noh 'e 'ou laloag rī ta ne fāu saghul ma on se rere. Tape' ma, nōnō ka 'äe ne le'et 'e 'ou kaunohoag ta a'mou noh a'fuamamaꞗ ma ta kaunohoag hoi'akit, 'āus kop la a'sok ta hāifäegag ag'eseat 'e rēko teak ne vāi te'is la pō la mataꞗua ma pärea te' ne 'āus 'atakoa 'e 'af'af te'is.

Ka te ka vāi 'eseat se COVID-19 la pō la 'es'ao ofraꞗ se te' ne kaïnag tui ma'oi ne no'am hün se 'af'af te'is?

Ministerī ne Māūr Fakforo te'is saꞗior se te' ne tē ne soksok 'e ut tūtū ne rān te' hün raksa' ne tui fo'ou ne no'am 'e 'af'af te'is ma tei ka vāi ne a'es'ao'āk sin la 'es'ao aier ne 'igkā'. Kampanē 'e 'on rerege rak'āk ne iris la a'sok ta jen mea'me'at se vāi ta la mataꞗ ma 'io ne vāi te'is la 'es'ao aier - tataꞗ se' ma se te' ne jen ne a'sok se vāi ne masā' ta.

Te ka vāi te'is lelei la teak?

Vāi ne mou se COVID-19 kat pō 'e ra la a'es'ao'āk 'e Niu Sirāgi se avat ne vāi 'i saꞗior se te' ne hanhap fak garue ne tākū ma aier'ākim 'e Medsafe la pō la a'es'ao'āk. Medsafe ta majat ne rēpurean ma aier'ākia vāi tūtū ne noj ka lelei la a'es'ao'āk 'e Niu Sirāgi. 'Oris garue la saꞗior a'toton vāi tūtū ne la sur'ākim se hanue te'is ma a'fūmou'ākim ne vāi 'i taupir ma a'sok tekāe fakfoh tūtū ne af'āk 'e laloag ne hanue te'is ma foh ne af'āk 'e hanue tūtū ne rān te'is (international standard) hün se vāi ne la lelei ka 'es'ao se māūr 'on famori

Te' ne vāi ne COVID-19 la ös la saꞗior a'toton la tataꞗ se' ma ma te' ne vāi 'atakoa ne tore ne a'es'ao'āk fak garue 'eseat ne la saꞗior a'toton paꞗ. 'Amis noh tār se te' ne roggog ne la leum 'e ti' ne garue, ne noh sok'āk se saꞗior vāi ne la 'es'ao, la ösös la mataꞗua 'on lelei ma 'es'ao aiere 'e 'on kamataga ma tape' ma se noh sok'āk ma kikia garue te'is.

Ka tes 'atama ta 'af'af ma raksa' ne la pō la sokom 'e avat ne la teak 'e vāi ta?

Te'is tekae he his ne a'mou sok se famori 'e av ne la teak 'e vāi ne COVID-19:

- rū 'e utut ne vāi ta kō'āk sin
- filo' rū
- la a'faiag faiāk ne foro jav.

Te' ne tē ne la pō se' ma la sok 'e av ne ta le'et la teak 'e vāi te'is, kat mah ra ma kat noh roa ra, ma kat pō 'e ra la fu'ākia 'äe 'e teak ne 'on ruā ne väeagat ne mou se vāi ta ne a'sokoa te' ne tē ne 'äe a'mou rere 'e te' ne terani. Iris la rak'āk se 'äe la tār se ta menet he folaghul (20 mins) 'e vāhiag ne 'ou pōag ne vāi ta la pō la lelea' ne garue ma majau se maj te'is la 'io la 'äe kat 'es tēet la sok se 'äe. Te' ne iris ne väe se garue te'is majau ma pō la hāiasoag nōnō ka ta tēet la sok hūn se kō'āk ne vāi te'is.

Tei ka vāi ne COVID-19 la āf se hāiān 'ef mafua ma hāiān sus lele'a?

Nōnō ka 'äe 'ef mafua ne sus lelea', figalelei ma hāifäegag ma 'ou le'et ne la kō'ākia vāi ta se 'äe, 'ou tak ne kaunohoag ta ne 'ou nasit ne rē a'sū.

Ka gou la pō la teak tapen vāi ne COVID-19?

Vāi ne COVID-19 la kō'āk ke se 'ou uma.

'Äe kop la teak a'ruā vāi ta, ka vāit kop la teak 'e vāhiag ne gasav fol. La pō la 'äe la mata' a'lelei ma pār 'e raksa' ne 'af'af te'is, 'äe kop pāu la teak 'e vāi ruā 'i. Nōnō ka kat pō 'e ra la kel'āk la pō e 'e 'on ruā ne väeagat, hāifäegag mij la kel'āk 'e ta av hoi'akit nōnō ka la vavhiān.

Te ka vāi te'is la hele' 'e pure'ag ne noh pū'atā ma sousouf 'e taono?

'O. Te' ne vāi 'atakoa 'i la nā la hele' se iris ne noh 'e te' ne pure'ag 'e Niu Sirāgi ne noh noh pū'atā ma sousouf 'e ta taonot.

Te ka te' ne rogrog ma 'amnāk fak garue 'i la hōl'āk se te' ne fāeag ne Pasefiāk ta?

Ma 'on 'amnāk fak garue ma rogrog pumuā tā hōl'āk vāh se te' ne fāeag ne Pasefiāk ta ma fā' ma af'āk 'e website ne Ministerī ne Māūr Fakforo. Ma 'on 'amnāk fak garue hoi'āk la fup'āk, ma la hōl'āk tape' ma. Kop ma 'on fāeag hoi'āk 'e fāeag ne Pasefiāk ta la pō la a'es'ao'āk tape' ma la hōl'āk 'amnāk fak garue ma rogrog.

Tei ka ma 'on garue ofraut se vai te'is la rak'āk se famör mamfuā ne Pasefiāk ta? (fak se, ut ne rotu)

'Otomis a'hāe ma 'amnāki la ma 'on garue ofraut se vai te'is la rak'āk se pure'aga, tape' ma se 'os famör mamfuā Pasefika.

Tei ka k̄urotuāg ne Pasefiāk ta ma gagaj puer ne k̄utauni'āg ne pure'aga la h̄iasoag la h̄isok'ākigen ma rak'ākia se pure'ag Pasefika la'la' ne garue te'is?

Ministerī ne Famör Pasefika ma Ministerī ne Māūr Fakforo a'pumuā'āk ma 'uā'uā'āk se te' ne h̄iasoag ma fāeag puer'āk ne a'sokom 'e kakai rot Pasefika ma gagaj puer ne k̄utauni'āg ne pure'aga ne rak'āk ma osia 'amnāk fak garue te'is se 'os pure'aga. Sal fo'ou te'is se a'sok ne t̄aunā'i National Pacific Zoom Fono tā a'es'ao'āk la h̄isok'ākigen h̄ifāegaga ma te' ne gagaj puer ne pure'aga. T̄aunā' ne pure'aga (Regional fono) la a'sok 'e te' ne ut 'atakoa 'e Niu Sirāgi 'e te' ne fāeag tūtū ne Pasefiāk ta 'e rēko te' ne rogrog ne la h̄ifāegaga.

Hāiasoaga se pōag ne Rogrogo

Ka sei ta gou pō la fāeag sin nōnō ka gou pā 'inea rogrog hoi'āk?

Pā 'inea rogrog se mua, 'āe pō la he' se Healthline ta 'e 0800 358 5453. 'Āe la pō se' ma la hāifāeagag ne fāeag se tākū ne nās ne 'ou kəunohoag ta.

Ka ut tes ta gou la pō rogrog aier ta?

Te' ne rogrog aire ma rogrog ne 'āe la pō la tuān'āk sin tā 'e **www.covid19.govt.nz** ma **www.health.govt.nz/covid-vaccine** ne hāifāeagag ma tākū ne 'ou kəunohoag ta.

Pōag ne rogrog aier ta iā tē pumuet. Figalelei ma mata' 'e te' ne rogrog ne kat aier ra ne fā' ma af'āk 'e social media ma te' ne ut tūtū ne tore. Kop ma lelei se' la 'āe la hāivāeag te' ne rogrog ne fā' ma pān 'e ut ne matanitū nā sin.